

Notulen

Aan

Beheeradviesgroep

Datum

7 juli 2023

Datum en tijd bespreking

7 juli 2023, 13.00 - 16.00 uur

Contactpersoon

Secretariaat BAG
bag.secretariaat@waternet.nl

Plaats bespreking

Bezoekerscentrum Oranjekom

Onderwerp bespreking

Bijeenkomst Beheeradviesgroep

Aanwezig namens de BAG

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 en 10

Aanwezig namens Waternet

11, 12, 13, 14 en 15

Notulist

16

Afwezig (met bericht)

17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 en 25

1. Opening en vaststelling agenda

De voorzitter opent de vergadering om 13.00 uur en heet de aanwezigen welkom.

2. Mededelingen / actualiteiten / vaststelling conceptnotulen d.d. 21 april 2023

Mededelingen / actualiteiten

Naar aanleiding van de storm Poly van 5 juli 2023 licht 13 toe dat het stormprotocol in werking gaat als een weercode wordt afgegeven. Dit houdt in dat de medewerkers alleen naar buiten mogen bij een levensbedreigende situatie. Na de storm kammen de medewerkers in koppels het hele gebied uit volgens een prioritering, die achtereenvolgens het veiligstellen van de productiemiddelen, de ingangen en de drukste locaties omvat. Meldingen van omgevallen bomen worden verzameld via een speciale app, van waaruit de vervolgacties worden gecoördineerd. De buitenploeg heeft de afgelopen dagen veel werk verzet met het opruimen van de stormschade. Aan de productiemiddelen is weinig schade, er is vooral schade aan de rasters. Als storm wordt verwacht, blijven de ingangen open en wordt op de website een banner geplaatst met het advies niet naar de AWD te komen. De voordelen van een storm voor de natuur zijn dat dit door de omgevallen (loof)bomen leidt tot verjongingsplekken en dat het aandeel dood hout in de AWD toeneemt.

Vaststelling conceptnotulen d.d. 21 april 2023

Er zijn geen opmerkingen over de notulen en deze worden ongewijzigd vastgesteld.

De acties 2023.3 en 2023.4 zijn afgerond.

3. Terugkoppeling lopende projecten

70-75

De MER-notitie (milieueffectrapportage) en de passende beoordeling ten behoeve van de vergunningaanvragen zijn gedeeld met de BAG-leden. In de vergadering van 21 april 2023 is aan de orde geweest of de aanvraag MER-plichtig is. De omgevingsdienst (OD) beoordeelt dit en de uitkomst wordt op korte termijn verwacht. Als duidelijk is of de aanvraag MER-plichtig is, kunnen de water- en natuurvergunning worden aangevraagd. De vergunningprocedure duurt minimaal een half jaar. In de tussentijd kunnen de natuurmaatregelen worden voorbereid. Mogelijk kan een werkgroep vanuit de BAG hiermee in het najaar van 2023 aan de slag, zodat de werkzaamheden kunnen starten zodra de vergunning is verleend.

Bosbeheer

De bij dit agendapunt behorende filmpjes worden nagezonden. **Actie 2023.5** De werkgroep heeft op 26 juni 2023 vijf verschillende locaties bezocht. Het bosbeheer betreft maatwerk en beperkte maatregelen,

Notulen

zoals het creëren van open plekken, het vergroten van de biodiversiteit door onder meer het aanbrengen van verschillende structuren en het verwijderen van exoten. Daarnaast is de uiteindelijke doelstelling het aandeel dood hout te verhogen naar 20 à 30% door het creëren van ruimte rondom andere boomsoorten dan dennen door middel van omtrekken, ringen en omzagen. De uiteindelijke keuze komt vaak neer op een mix van maatregelen. De werkgroepleden verschillen onderling van mening over het verwijderen van bomen, maar kunnen zich in het algemeen vinden in de voorgestelde maatregelen. De eerste locatie bestaat uit een vrij open dennenbos, waar het voorstel is enkele bomen om te trekken of te ringen als onderdeel van het veldwerk om struiken en loofbomen vrij te zetten. De doelstelling van de tweede locatie is een boszoom (een mantel met een lengte tussen de 50 en 100 meter om het bos met stuiken en hoog opschietende kruiden) te creëren door het weghalen van enkele Zwarte dennen en populieren om struiken en kruiden een kans te geven zich te vestigen. De derde en vierde locatie betreffen dichter bos, waar een aantal bomen kan worden verwijderd. De vierde locatie is geschikt voor omheining om struiken een kans te geven. Op de vijfde locatie is een open plek gecreëerd in 2022, die vol staat met adelaarsvaren hier zullen nog enkele struiken worden aangeplant.

10 merkt op dat door de werkzaamheden in het bos een aantal roofvogelnesten is verstoord en daardoor niet tot ontwikkeling gekomen, ondanks dat Waternet vooraf heeft overlegd met de roofvogelonderzoeker. Omdat het een slecht jaar was voor de roofvogels in de AWD, roept hij op hiermee rekening te houden bij de planning van de werkzaamheden. 13 bevestigt dat de input van de roofvogelexpert is verwerkt in het uitvoeringsplan en dat er een planningfout is gemaakt. Omdat bekend is dat er bosuilen zitten, worden de volgende werkzaamheden gepland voor de kerst 2023 om verstoring van nesten te voorkomen. Ook wordt rekening gehouden met de nesten van eekhoorns en boommarters.

26 heeft aangeboden tijdens een BAG-vergadering toe te lichten welke zaken in de AWD worden gemonitord. Het BAG-secretariaat nodigt hem hiervoor uit. **Actie 2023.6**

4. Bethunepolder en Binnenduintrand

Wat heb je meegenomen van het bezoek aan de Bethunepolder?

De aanwezigen bij dit bezoek hebben dit als positief ervaren. De BAG vond het goed de gedrevenheid van de biologische boer te zien en constateert dat de insteek van agrarische opleidingen nog steeds traditioneel is en dat biologisch boeren weinig aandacht krijgt. Het is duidelijk dat een biologische boer heel gemotiveerd moet zijn om door te zetten. Ook de rondleiding en de bijbehorende toelichting op locatie Loenderveen vonden de BAG-leden interessant en leerzaam, mede door de combinatie van natuur en hightech. Het is een bijzonder gebied, dat mogelijk als voorbeeld kan dienen voor de Binnenduintrand.

Update Binnenduintrand: wat gebeurt er nu?

Het bezoek aan de Bethunepolder diende om te laten zien dat het beheer van het drinkwaterproces en natuurbeheer goed samengaan met agrarische activiteiten. Dit maatwerk is afhankelijk van personen en de aanpak van het proces en kost tijd. De relatie met Binnenduintrand is dat er sprake is van een huidige situatie, wensen voor de toekomst en verschillende belangen. 15 licht toe dat het proces rondom Binnenduintrand drie jaar geleden is gestart vanuit de taak van provincie Noord--Holland met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland. Waar de focus van de provincie drie jaar geleden lag op de natuur, neemt de provincie nu andere thema's mee, zoals recreatie en bereikbaarheid. De provincie heeft regio Zuid--Kennemerland verdeeld in drie gebieden en deze aangemerkt als focusgebieden. De provincie werkt momenteel aan de vormgeving van het proces: de juiste belanghebbenden aan tafel en het maken van afspraken. Onder meer Natuurmonumenten, PWN en vertegenwoordigers van de bewoners worden betrokken in het proces. Waternet is als stakeholder aangehaakt, maar is geen gesprekspartner in de kerngroep. Vanwege de goede relatie met de burens staat Waternet open voor gesprekken met omwonenden van de AWD. Er is een directe lijn met een PWN-medewerker, die vanuit zijn positie aan de regietafel Waternet op de hoogte houdt van de ontwikkelingen.

15 coördineert het traject Binnenduintrand vanuit bron- en natuurbeheer. De BAG-leden kunnen desgewenst bij het BAG-secretariaat een verzoek indienen voor het bespreken van specifieke thema's rondom Binnenduintrand tijdens een BAG-vergadering. Daarnaast stemt 15 de agendering van ontwikkelingen met betrekking tot Binnenduintrand af met het BAG-secretariaat.

Notulen

5. Vergrassing, begrazing en verstuiving

Terugkoppeling Dag van de duinen (23 juni 2023)

Het thema van de Dag van de duinen was begrazing.

- Vanuit PWN is het verschil tussen natuur- en cultuurbegrazing uitgelegd aan de hand van de vergelijking tussen een gebied waar wisenten, Schotse hooglanders en koniks zijn uitgezet voor het tegengaan van vergrassing en het dichtgroeien van de duinen en een gebied waar sociale groepen exmoorpony's zijn uitgezet. De verschillende gedragingen van de kuddes exmoorpony's blijken gunstig voor de biodiversiteit in de betreffende gebieden door de onderlinge interactie.
- Vanuit Waternet is het thema (over)begrazing toegelicht. Het aantal damherten stijgt exponentieel als niet wordt ingegrepen. Als gevolg hiervan zijn in 2015 de laatste andere grazers weggehaald, terwijl in 2023 alweer wordt gesproken over nieuwe begrazing. Het aantal damherten moet omlaag en er kunnen naast aanvullend beheer, konijnen, schapen en mogelijk begrazers met halsband en/of met rasters worden ingezet.
- Vanuit PWN zijn de eerste ervaringen met de herintroductie van konijnen toegelicht. Opvallend is dat er geen konijnen leven in hiervoor geschikt lijkende gebieden. Dit komt waarschijnlijk doordat konijnen niet resistent zijn tegen bepaalde virussen. Dit is op te lossen door vaccineren, waardoor de nakomelingen resistentie kunnen opbouwen. De voorwaarden vanuit het protocol voor het herplaatsen van konijnen zijn dat de konijnen moeten zijn gevaccineerd, de habitat geschikt moet zijn, er geen konijnen in het gebied mogen zijn, de groepen klein moeten zijn en ze niet direct weg kunnen om te kunnen wennen aan de nieuwe omgeving. Het is lastig de herintroductie van konijnen te evalueren, omdat ze minder honkvast blijken te zijn dan verwacht. Een oplossing hiervoor is het zenderen van een aantal konijnen.

Uitzetten van konijnen

Op enkele locaties in de regio gedijen konijnen goed, waaronder de naburige Kennemer Golfclub en de Noordwijkse Golfclub. Dit zijn de ideale vanglocaties voor het uitzetten van konijnen in de AWD. Op een van deze golfterreinen worden jaarlijks tussen 500 en 1.500 konijnen afgeschoten. Voor het vangen van konijnen wordt een fret ingezet. Deze loopt alle gangen in een burcht door en jaagt de konijnen naar de ingangen, waarover netten zijn gelegd. Waternet is met beide golfclubs in gesprek en zij zijn bereid mee te werken met inachtneming van hun ontheffingen. Waarschijnlijk wordt de Kennemer Golfclub de vanglocatie in de winter van 2023. Onderzoeksbureau Jasja Dekker Dierecologie B.V. heeft voor O+BN het protocol opgesteld Konijnen uitzetten voor populatieherstel en is bij het project in de AWD aangehaakt. Hij regelt de vaccinaties en met hem, Dunea, PWN andere TBO's en de OD's wordt kennis gedeeld. Waternet heeft de vergunningaanvraag voor het bijzetten van konijnen voor 5 jaar ingediend. Na het 1ste jaar volstaat waarschijnlijk een melding voor de jaren daarna. In afstemming met Jasja worden in de AWD op 2 locaties 3 Warandes ingericht voor in totaal 60 à 80 konijnen. Hier zijn cameravallen geplaatst om er zeker van te zijn dat er nu geen konijnen zijn. Het eerste conceptbesluit van de OD Noord--Holland Noord (OD NHN) is ontvangen. Na overleg met de OD's NHN en Haaglanden (ODH) en Dunea is afgesproken dat OD NHN het aanspreekpunt is voor de AWD.

Uit de jaarlijkse konijntelling blijkt dat het aantal konijnen afneemt. Op de route van 25 kilometer zijn maximaal 12 konijnen gezien, waar dit vroeger 100 tot 200 stuks waren.

Bedrijfstakonderzoek (BTO)

De Nederlandse drinkwaterbedrijven hebben een eigen BTO, waarvan bron- en natuurbeheer onderdeel uitmaken. Een keer per twee jaar wordt een implementatieprijs uitgelooft voor het onderzoek dat in de praktijk het best is geïmplementeerd. Waternet heeft zowel de publieks- als de juryprijs gewonnen voor het project Herstel natuur tegen stikstof. Via [deze link](#) is het filmpje hierover te zien.

Zeepekist: broedvogels in de AWD

10 licht de nagezonden presentatie Negatieve broedvogeltrends in de zuidelijke AWD toe. De twee grootste pieken in de grafiek in de aanleiding zijn te verklaren door het bejagen van de damherten vanaf 2016 en het resultaat van het project in de Westhoek in 2011. 10 heeft voor het achterhalen van de oorzaak van de afname van de broedvogelstand onderzocht of deze is gerelateerd aan de damhertenstand. Uit de tabel in de

Notulen

presentatie blijkt dat er relatief veel (mannelijke) herten in de onderzochte plots aanwezig zijn. Opvallend is dat in de zuidelijke plots minder damherten aanwezig zijn dan in de noordelijker gelegen plots. Een andere oorzaak kan verstuiwing zijn. 10 heeft de zuidelijke delen van de AWD recent geïnspecteerd en geconstateerd dat het goed gaat met de ontwikkeling van duingraslanden, waardoor het niet waarschijnlijk is dat verstuiwing een oorzaak is van de afname van de broedvogelstand. 10 stelt dat begrazing niet nodig is in de onderzochte plots. Omdat de broedvogelstand een indicatie is voor de biodiversiteit in het gebied, is de vraag welke maatregelen kunnen worden genomen om de stand van de typische duinvogels te verhogen.

Vanuit de aanwezigen komt de volgende input op de vragen in de presentatie:

- Het is lastig conclusies te trekken over begrazing en verstuiwing, omdat deze factoren elkaar beïnvloeden.
- Het verschil tussen de AWD en de andere duingebieden is dat in de AWD nauwelijks bloeiende planten aanwezig zijn, waardoor er weinig insecten zijn. Dit kan een rol spelen voor de insectenetende duinvogels. De meeste typische duinvogels zijn insecteneters, behalve de vink. De vogels die goed gedijen in de AWD zijn overigens veelal insecteneters.
- Een mogelijkheid is dat het struinen invloed heeft op de broedvogelstand. 10 beschikt niet over de aantallen broedvogels in het (afgesloten) infiltratiegebied, waardoor hij geen vergelijking kan maken. Berkheide is een infiltratiegebied, waarvan een deel is afgesloten; van dit gebied heeft 10 totaalcijfers.
- Het struweel is de afgelopen tien à twintig jaar flink afgenomen. Dit nodigt uit tot struinen.
- Mannelijke herten richten meer schade aan in het gebied dan vrouwelijke herten.
- Door de Amerikaanse vogelkers in het open duin zijn de struwelen fors afgenomen, die zich niet hebben kunnen herstellen door de hoge damhertenstand. In de gebieden waarmee 10 heeft vergeleken, was de Amerikaanse vogelkers een minder groot probleem. Een tip is een vergelijking te maken met Nationaal Park Zuid-Kennemerland, waar de Amerikaanse vogelkers een vergelijkbare plaag was als in de AWD.

Maaibeheer

Het maaibeheer wordt geagendeerd voor de BAG-vergadering van 3 november 2023. Onderdeel hiervan is het oprichten van een werkgroep.

Introductie veldbezoek

Het veldbezoek gaat naar de Marelberg, vanwaar een mooi uitzicht is op het zuidelijk duin en de struwelen. Met een werkgroep is bekeken hoe hier kan worden voorgesorteerd op de inzet van grazers. De meidoorn is een potentiële toekomstige probleemsoort voor het open duin. In andere duingebieden is dit al het geval.

6. Rondvraag

10 refereert aan schade aan vogelnesten en vraagt of de boswachters hierop kunnen acteren. Het aantal vogelnesten is met tientallen afgenomen tot ongeveer de helft. Het gaat waarschijnlijk om onbewuste verstoring. Er wordt geopperd de paadjes die langs vogelnesten leiden te blokkeren door het planten van duindoornstruiken. Waternet gaat aan de slag met dit vraagstuk. **Actie 2023.7**

10 verzoekt Waternet alle BAG-leden te behandelen als vrijwilliger en hun een entree- en parkeerkaart te verstrekken. Waternet bespreekt dit intern. **Actie 2023.8**

7. Veldbezoek locaties met vergrassing

De aanwezigen rijden naar de Marelberg, waar zichtbaar is dat de Amerikaanse vogelkers succesvol is verwijderd. Als gevolg hiervan is er minder struweel dan gewenst. Alleen de duindoorn heeft zich enigszins hersteld. De meidoorns zijn afgekloven door de herten en zij hebben ook alle ligusterplanten opgevreten. Op enig moment groeit de meidoorn door de hertenvraat heen en dan ontstaat het eerder geschetste probleem. Meidoorn werd in het verleden in toom gehouden door konijnen; mogelijk voorkomt het bijzetten van konijnen dat de meidoorn woekert. De vergrassing in het zuidelijk gebied komt op gang. Hiervoor wordt eerst een schaapskudde ingezet, gevolgd door grote grazers.

Actielijst

Aan
Beheeradviesgroep

Datum en tijd bespreking
7 juli 2023, 13.00 - 16.00 uur

Plaats bespreking
Bezoekerscentrum Oranjekom

Datum
7 juli 2023

Contactpersoon
Secretariaat BAG
bag.secretariaat@waternet.nl

Onderwerp bespreking
Bijeenkomst Beheeradviesgroep

Nummer	Actie	Actiehouder	Deadline	Status
2022.5	De Kennemer Zweefvlieg Club uitnodigen voor het presenteren van het beheerplan zodra dit gereed is.	BAG-secretariaat	07-07-2023	In behandeling
2023.3	De MER-notitie en de passende beoordeling t.b.v. de vergunningaanvragen delen met de BAG.	BAG-secretariaat	30-06-2023	Gereed
2023.4	3, 18, 10 en 5 uitnodigen voor een veldbezoek aan bosvak 2.	13	15-05-2023	Gereed
2023.5	De bij het agendapunt Bosbeheer behorende filmpjes delen met de BAG.	BAG-secretariaat	31-07-2023	Nieuw
2023.6	26 uitnodigen voor een toelichting op de gemonitorde zaken in de AWD.	BAG-secretariaat	31-12-2023	Nieuw
2023.7	Maatregelen bepalen tegen schade aan vogelnesten.	Waternet	03-11-2023	Nieuw
2023.8	Verzoek alle BAG-leden te behandelen als vrijwilliger bespreken.	Waternet	03-11-2023	Nieuw